

گزارش ماهانه

گزارش وضعیت ایران

جولای 2024 میلادی

پنجره شما به ایران در داخل و خارج از کشور

گزارش ماهانه

گزارش وضعیت ایران

جولای 2024 میلادی

ISSN: 8320 - 1658

WWW.RASANAH-IIIS.ORG

Rasanah_iis

info@rasanahiis.com

+966112166696

حق چاپ و نشر محفوظ است. نقل و بازنشر تمام یا قسمتی از مطالب گزارش بدون ذکر منبع یا اخذ موافقت اداره موسسه مجاز نیست.

فهرست مطالب

- 4..... خلاصه تفصیالی
- 6..... تحولات امور داخلی ایران.....
- چالشهای متعدد در کمین اوست؛ رئیس جمهور جدید ایران رسماً
- 7..... کار خود را آغاز می کند.....
- صادرات تسلیحاتی ایران به ارمنستان و تلاشهای خستگی ناپذیر ایران
- 9..... برای احداث پایگاهی در دریای سرخ.....
- 11..... مسأله قومیت ها در دوره ریاست جمهوری پزشکیان.....
- 13..... تعطیلی مرکز اسلامی ایران در هامبورگ.....
- 16..... مناسبات ایران و جهان عرب.....
- 17..... جروبحث در عراق؛ ناپدید شدن هزاران زائر پاکستانی و حملات به منطقه جرف الصخر.....
- 19..... کشته شدن محمد قاطرجی و لونا الشبل؛ جنگ منافع در سوریه.....
- 22..... ترور هینه و جنگ اطلاعاتی میان ایران و اسرائیل.....

ایران در ماه جولای 2024 میلادی تحولات و رخداد‌های پرشتابی را در حوزه های مختلف سیاسی، نظامی، اجتماعی و ایدئولوژیک تجربه کرد. اما روابط ایران با فضای عربی و منطقه ای نیز سراسر آکنده از تعاملات پیچیده ای بود که انتظار می رود در آینده نزدیک بر روابط خارجی ایران سایه اندازد.

در فضای سیاست داخلی، رهبر ایران در مراسمی با حضور تعداد زیادی از مقامات کشور، حکم تنفیذ ریاست جمهوری را به پزشک‌یان اعطا کرد. همچنین پزشک‌یان در مراسم تحلیف که در مجلس شورای اسلامی و با حضور پرشمار مقامات کشور و هیأت‌های خارجی برگزار شد، در برابر نمایندگان ملت سوگند یاد کرد و رسماً به عنوان رئیس جمهور به سراغ تعیین معاونان و چپش کابینه خود رفت. و انتظار می رود که لیست وزاری پیشنهادی را در چند روز آینده در همین ماه آگست برای کسب رأی اعتماد به مجلس ارائه کند. با توجه به اوضاع نابسامان کشور و بحران‌های چند لایه ای که از دولت‌های قبل به ارث رسیده است، و در سایه اوضاع کمر شکن اقتصادی، بن بست مذاکرات هسته ای، تحریم‌های آمریکا و تسلط تندروها بر نهادهای نظام، انتظار می رود که دولت پزشک‌یان با چالش‌های متعددی روبرو شود.

در سطح نظامی، بعد از امضای قرارداد تسلیحاتی میان ایران و ارمنستان، همکاری امنیتی دو کشور وارد مرحله پیشرفته ای شد. این قرار داد تسلیحاتی شامل پهپادهای شاهد و مهاجر و نیز سامانه های پدافند هوایی ایرانی می شود. از سویی دیگر، ایران همچنان به تلاش‌های خود برای احداث پایگاه دریایی در سواحل دریای سرخ ادامه می دهد. در همین راستا، ایران از سودان نیز خواسته است که اجازه دهد ناوهواپیما بر ایرانی در ساحل این کشور پهلو بگیرد و ایران یک پایگاه نظامی در ساحل دریای سرخ احداث کند و در مقابل ایران نیز ارتش سودان را برای مبارزه با نیروهای واکنش سریع به تجهیزات پهپادی مجهز خواهد کرد.

در سطح اجتماعی، همزمان با بازگشت جریان اصلاح طلب به فضای سیاسی ایران، بسیاری از مسائل جنجال برانگیز نیز دوباره گرفت. از جمله آنها،

خلاصه تفصیالی

شبه نظامی ضد اسرائیلی است.

در مورد تعاملات ایران - سوریه، حذف دو چهره معروف و پرنفوذ سوریه، تقسیرها و گمانه های زیادی را در اذهان عمومی سوریه و مخصوصا در مورد تعاملات خارجی آنها با ایران و یا دیگر متحد سوریه یعنی روسیه مطرح کرد. یکی از فرضیه ها در مورد کشته شدن لونا الشبل چهره نزدیک به روسیه و محمد قاطرچی چهره نزدیک به ایران این است که حذف این دو چهره پرنفوذ با دستور بشار اسد و در راستای بازنگری در ائتلافهای داخلی صورت گرفته است تا به جامعه نخبگان سیاسی و اقتصادی پیرامون اسد این پیام را برساند که پا را از دایره مجاز فراتر نگذارند. اما فرضیه دیگر این است که مرگ این دو چهره پرنفوذ سوری به نوعی بازتاب رقابت ایران و روسیه بر سر نفوذ و منافع در سوریه است.

در سطح منطقه، بعد از ترور اسماعیل هینه رئیس دفتر سیاسی حماس در تهران، روابط ایران و اسرائیل وارد مرحله تازه ای از تشدید تنشها شده است. و در سایه تلاشهای هر دو طرف برای وضع معادله جدید بازدارندگی، هیچ بعید نیست که این رویارویی به یک جنگ منطقه ای و گسترده منجر شود. آنچه این سناریو را تقویت می کند، ادامه تلاشهای طرفین برای تقویت توانمندیها مخصوصا در حوزه اطلاعاتی و جاسوسی است که اسرائیل در این زمینه کاملا موفق عمل کرده و ایران در انهدام شبکه های جاسوسی اسرائیل ناکام بوده است چه رسد به اینکه در داخل اسرائیل به ایجاد شبکه های جاسوسی مبادرت نماید. و هیچ بعید نیست که این سناریوها بر پرونده هسته ای ایران نیز تأثیرگذار باشد و در سایه انسداد افق در مورد آتش بس در غزه، ایران نیز به تغییر دکترین هسته ای روی آورد.

مسأله اقلیت ها است که اصلاح طلبان و محافظه کاران رهیافتهای متفاوتی در قبال آن دارند. از این رو، فاکتور قومیت در انتخابات نقش تعیین کننده ای داشت. و با توجه به تحولات، انتظار می رود که وعده های رئیس جمهور جدید در مورد مطالبات اقلیت ها و همچنین واکنش نیروهای سیاسی در قبال آن، این امر را به یک مسأله جنجالی تبدیل کند.

در سطح ایدئولوژی، ایران مراکز شیعی که حتی قبل از پیروزی انقلاب سال 1979 میلادی تأسیس شده بود را برای پیشبرد پروژه مذهبی و سیاسی خود به خدمت گرفته است. این امر سبب شده است که در کشورهای اروپایی همه شیعیان در معرض اقدامات امنیتی قرار گیرند. در همین راستا، اخیرا آلمان یک مرکز اسلامی در هامبورگ را به اتهام پیروی از اهداف افراطگرای اسلامی، حمایت مالی از سوی ایران و فعالیت بر اساس برنامه های ایران، تعطیل کرد. اما مقامات ایرانی به جای اینکه دست از مراکز اسلامی برداشته و این راهبرد خود را مورد بازنگری قرار دهند، ادعا کردند که این اقدام دستگاههای امنیتی آلمان ناشی از فشارهای شبکه صهیونیستی و برای کسب رضایت لابی یهودی است که در پیروزی دولت کنونی آلمان نقش داشته است.

روابط خارجی ایران با فضای عربی و منطقه ای نیز تحولات و رخدادهای مهمی را در جولای 2024 میلادی به خود دید. در عراق، اظهارات وزیر امور دینی پاکستان در مورد ناپدید شدن 50 هزار از اتباع پاکستان در عراق، واکنشهای زیادی را میان دو کشور به دنبال داشت. و برخی به طور غیر مستقیم این اتهام را مطرح کردند که آنها احتمالا برای اعزام به مناطق نفوذ، توسط شبه نظامیان مورد حمایت ایران جذب شده اند. از سویی دیگر، منطقه جرف الصخر واقع در استان بابل هدف حملات پهپادی آمریکا قرار دارد. برخی منابع و برخی گزارشها حکایت از آن دارد که هدف آمریکا از این عملیات، نابود کردن مهمترین پایگاه

تحولات امور داخلی ایران

فضای داخلی ایران در ماه جولای ۲۰۲۴ میلادی شاهد تحولات گوناگونی در حوزه های سیاسی، نظامی، اجتماعی و عقیدتی بود. لذا، برای پوشش این تحولات به موضوعات زیر پرداخته می شود:

- چالش های متعددی در کمین اوست؛ رئیس جمهور جدید ایران رسماً کار خود را آغاز می کند
- قراردادهای تسلیحاتی میان ایران و ارمنستان، و تلاشهای بی وقفه ایران برای احداث پایگاهی دریایی سرخ
- مسأله قومیت ها در دوره ریاست جمهوری پزشکیان
- تعطیلی مرکز اسلامی ایران در هامبورگ

چند هفته بعد از پیروزی در انتخابات ریاست جمهوری، مراسم تنفیذ رئیس جمهور منتخب مسعود پزشکیان با حضور رهبر ایران، و تعداد زیادی از مسئولین کشور و رؤسای نمایندگی های دیپلماتیک خارجی در تهران برگزار شد. مسعود پزشکیان رئیس جمهور ایران، بعد از آن که حکم تنفیذ رهبری به وی اعطا شد، در نطقی گفت: «من امروز در برابر تمام ملت مسئول اجرای قانون در کشور هستم». وی همچنین افزود: «ما عدالت اجتماعی، آزادی برای همه شهروندان و ایران مقتدر و برخوردار از توانمندیهای بازدارندگی و دفاعی می خواهیم». او همچنین، خواستار روابط سازنده و مبتنی بر تعامل با کشورهای جهان و مخصوصا با کشورهای اسلامی شد»^(۱).

خامنه ای رهبر ایران نیز در مراسم تنفیذ رئیس جمهور جدید طی بیاناتی گفت: «علی رغم فضای اندوه عمومی ناشی از فقدان رئیس جمهور فقید ابراهیم رئیسی، اما انتخابات در یک فضای رقابتی و به بهترین شکل برگزار شد». او سخنان رئیس جمهور را «متقن، عمیق و حاکی از پایداری به مبانی حقیقی مردمسالاری دینی است و همه ما باید او را یاری کنیم»^(۲).

چالشهای متعدد در کمین اوست؛ رئیس جمهور جدید ایران رسماً کار خود را آغاز می کند

علی خامنه ای رهبر ایران، طی مراسمی در تهران حکم ریاست جمهوری را به مسعود پزشکیان داد تا او رسماً به عنوان رئیس جمهور فعالیت خود را آغاز کند. همچنین مراسم تحلیف پزشکیان در مجلس شورای اسلامی در برابر نمایندگان ملت و با حضور هیأت های خارجی برگزار شد. به محض پایان یافتن این تشریفات، مسعود پزشکیان رئیس جمهور جدید به انتخاب اعضای کابینه خود پرداخت و انتظار می رود که در روزهای آتی وزرای پیشنهادی خود را برای کسب رأی اعتماد به مجلس معرفی کند. پزشکیان در انجام مسئولیت خود با چالشها و مشکلات زیادی روبرو خواهد بود؛ به ویژه اینکه سایر نهادهای نظام ایران در قبضه جریان تندرو قرار دارند. در این گزارش، به مهمترین مسائل در مراسم تنفیذ پزشکیان و موضع رهبر در مورد او می پردازیم و مهمترین چالشهایی که ممکن است سد راه او قرار گیرد نیز به بررسی گرفته می شود.

نخست: پس از تنفیذ حکم ریاست جمهوری توسط رهبر، مراسم تحلیف پزشکیان نیز برگزار شد

منبع: <https://2u.pw/Et19CoKs>

(1) پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، رهبر انقلاب در حکم تنفیذ آقای دکتر مسعود پزشکیان: رای ملت ایران به شخصیت فرزانه، صادق، مردمی و دانشمند را تنفیذ می کنم، (7 مرداد 1403 ه.ش)، تاریخ بازدید: 5 اگست 2024 م. <https://2u.pw/CwjVvIpz>

(2) همان.

گفتنی است بعد از اینکه مهسا امینی در سال ۲۰۲۲ میلادی در داخل یکی از بازداشتگاه های پلیس امنیت اخلاقی کشته شد، اعتراضات مردمی به شکل قابل توجهی رو به افزایش نهاد.

همچنین، به نظر می رسد که میان مواضع پزشکيان و خامنه ای یک هماهنگی وجود دارد. خامنه ای در مراسم تنفیذ حکم رئیس جمهور پزشکيان، سخنان او را متقن، عمیق و حاکی از پایبندی به مبانی حقیقی مردمسالاری دینی خواند و از همگان خواست تا به او کمک کنند. همچنین، رهبر در اولین دیدار با رئیس جمهور جدید و نمایندگان مجلس، از مجلس خواست که به پزشکيان در انجام کارها کمک کند. وی همچنین تأکید کرد که باید صدای واحدی از ایران شنیده شود^(۱). از سویی دیگر، پزشکيان بعد از پیروزی از خامنه ای تشکر کرد و گفت که اگر خامنه ای نبود، نام او از صندوقهای رأی بیرون نمی آمد. بسیاری از ایرانیان از این سخنان نتیجه گرفتند که انتخاب پزشکيان با خواست رهبر صورت گرفته است.

دوم: چالشهای متعدد فراروی دولت پزشکيان
چالشهای زیادی در سطح داخلی و خارجی فراروی مسعود پزشکيان رئیس جمهور جدید ایران قرار دارد. در سطح داخلی، پزشکيان وعده داده است که به اوضاع اقتصادی که چندین سال مردم ایران را رنج داده است، جانی تازه ببخشد. ملت ایران هم از پزشکيان انتظار دارند که محدودیتهای اجتماعی را کاهش دهد و تلاش کند دیگر از زور برای تحمیل حجاب اجباری استفاده نشود و فعالیت پلیس اخلاق و گشت های ارشاد برجیده شوند و یا اینکه فعالیتهای آنها کمتر شود. اما باید گفت که بهبود اوضاع اقتصادی ملت ایران در گرو گشایش با جهان و جذب سرمایه گذاریهای خارجی و مهمتر از آن، رفع

دو روز بعد از مراسم تنفیذ، یعنی در ۲۰ جولای ۲۰۲۴ میلادی مسعود پزشکيان طی مراسم تحلیف در مجلس شورای اسلامی برای پاسداری از نظام و قانون اساسی سوگند یاد کرد. و به عنوان جانشین رئیس جمهور فقید، ابراهیم رئیسی، رسماً به عنوان نهمین رئیس جمهور ایران به چینش اعضای کابینه خود پرداخت. او محمد رضا عارف یکی از رهبران اصلاح طلب را به عنوان معاون اول ریاست جمهوری برگزید. عارف پیش از این و در دولت محمد خاتمی در سالهای ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۵ میلادی نیز همین مسئولیت را بر عهده داشت. همچنین پزشکيان، محمد جواد ظریف وزیر خارجه سابق را به عنوان معاون راهبردی و علی طیب نیا را به عنوان مشاور عالی خود منصوب کرد. اما جنجال برانگیزترین انتصابات پزشکيان مربوط به انتصاب شهرام دبیری به عنوان معاون پارلمانی رئیس جمهور و انتصاب حمید پور محمدی به عنوان رئیس سازمان برنامه و بودجه بود. گفتنی است این دو تن در سالهای پیش به اتهام فساد اقتصادی بازداشت شده بودند^(۱). پزشکيان همچنین، محمد جعفر قائم پناه را به عنوان معاون اجرایی رئیس جمهور منصوب کرد. انتظار می رود که پزشکيان لیست کابینه خود را در نیمه اول ماه آگست ۲۰۲۴ و بعد از رایزنی با علی خامنه ای رهبر ایران، به مجلس ارائه کند.

پیروزی مسعود پزشکيان در انتخابات ریاست جمهوری هرچند که شکست بزرگی برای محافظه کاران بود که تلاش داشتند با به حاشیه راندن رقبای اصلاح طلب خود، تمام نهادهای نظام را در قبضه خود بگیرند، اما به نظر می رسد که پیروزی پزشکيان در راستای خواست رهبر مبنی بر ترمیم اعتماد ملت ایران به نظام و افزایش میزان مشارکت در انتخابات و کاهش ناآرامیهای داخلی بود.

(1) ایران اینترنشنال، شهرام دبیری و حمید پورمحمدی؛ دو متهم فساد اقتصادی معاون پزشکيان شدند، (1403/5/1403 ه.ش)، تاریخ بازدید: 5 آگست 2024 م. <https://2u.pw/QAl63Odo>

(2) رادیو فردا، پزشکيان: فهرست کابینه پس از «هماهنگی با رهبری» اعلام می شود، (5 مرداد 1403 ه.ش)، تاریخ بازدید: 6 آگست 2024 م. <https://2u.pw/2Bl0m12s>

مذاکرات هسته ای، راه پیش روی پزشک‌یان سراسر آکنده از مشکلات و موانع است. همچنین، سطح بالایی از انسجام که میان رهبری و پزشک‌یان وجود دارد و پرهیز پزشک‌یان از ورود به هرگونه اختلافات با تدروها، ممکن است مانع از آن شود که او بتواند وعده های خود به ملت را جامه عمل بپوشاند. این امر وی را در آینده نزدیک در معرض انتقادهای شدید و گسترده حتی از سوی طرفداران و جریان اصلاحات قرار می دهد تا جایی که ممکن است او را به ذوب شدن در سیاستهای تدروها متهم سازند.

صادرات تسلیحاتی ایران به ارمنستان و تلاشهای خستگی ناپذیر ایران برای احداث پایگاهی در دریای سرخ

ایران با صادرات تسلیحات به ارمنستان، تلاشها برای تقویت حضور خود در قفقاز را از سر گرفته است. همچنین ایران به تلاشهای بی امان خود برای ایجاد یک پایگاه نظامی ادامه می دهد تا با دسترسی به بندر دریایی راهبردی سودان در دریای سرخ، بتواند همزمان با افزایش تنشها در خاورمیانه و به بهانه نبرد با اسرائیل، محموله های تسلیحاتی را برای حوثی ها و شبه نظامیان مورد حمایت خود در سرزمین شام ارسال کند. در گزارش مربوط به ماه جولای ۲۰۲۴، شراکت راهبردی میان ایران و ارمنستان و همچنین تلاشهای ایران برای ایجاد یک پایگاه دریایی در دریای سرخ را مورد بررسی قرار می دهیم.

نخست: شراکت راهبردی میان ایران و ارمنستان

قرارداد تسلیحاتی محرمانه با ارمنستان که چندان هم دور از انتظار نیست، به مفهوم عمق استراتژیک و ارتباطات ایران، ابعاد تازه ای می بخشد. گزارشهای تازه ای حکایت از آن دارد که این قرارداد به ارزش ۵۰۰ میلیون دلار، بزرگترین قرار داد تسلیحاتی در تاریخ معاصر ایران به شمار می رود. در این قرارداد پهپادهایی از جمله شاهد ۱۳۶، شاهد ۱۲۹، شاهد ۱۹۷، و مهاجر به چشم می خورد. همچنین بر

تحریمهای آمریکا علیه ایران است. و این مسأله ای است که احتمالاً با مخالفت شدید تدروها مواجه می شود. و تلاش پزشک‌یان برای لغو حجاب اجباری و پلیس اخلاق، او را در مقابل روحانیون و تدروهای ایران قرار خواهد داد.

چالش دیگر فراروی پزشک‌یان مربوط به چینش کابینه است. زیرا برخی از وزراتهای کلیدی و مهم در ایران یعنی وزارت کشور، وزارت خارجه، وزارت اطلاعات و وزارت دفاع صرفاً باید با مشورت و موافقت رهبر تعیین شوند. این امر برای پزشک‌یان که در تلاش است اصلاح طلبان، دولت و رویکردهای آن را در اختیار داشته باشد، یک چالش بزرگ به حساب می آید. از این گذشته، این احتمال نیز وجود دارد که مجلس با اکثریت تدروها به برخی وزرای پینشهادی و مخصوصاً چهره های اصلاح طلب، رأی اعتماد ندهد.

اما در سطح خارجی، پزشک‌یان وعده داده بود که در سیاست خارجی یک مشی عملگرایانه را دنبال می کند و تلاش می کند برای احیای برجام که در سال ۲۰۱۵ میان ایران و کشورهای ۱+۵ به امضا رسید، به سوی کاهش تنش گام بردارد. همچنین، پزشک‌یان برای گشایش با جهان غرب نیز ابراز تمایل کرد. اما علی خامنه ای رهبر ایران با توصیه به تداوم راه رئیسی، چارچوب های کلی دولت پزشک‌یان را تعیین کرد که همانا ادامه راه جریان تدرو است. یعنی عملاً در برابر خواست و برنامه پزشک‌یان مبنی بر گشایش باجهان غرب مشکل تراشی و سنگ اندازی کرد. حتی پزشک‌یان نیز در چندین مناسبت اعلام کرده است که او در سایه رهبری و طبق رهنمودها و سیاستهای رهبر فعالیت خواهد کرد. همه اینها به این معناست که در دوره ریاست جمهوری پزشک‌یان تغییر چندانانی در سیاستهای هسته ای و خارجی ایران پدید نمی آید.

خلاصه:

در سایه تداوم وخامت اوضاع اقتصادی، تحریمهای آمریکا و سرنوشت نامشخص

نمی‌کند؟ می‌توان گفت که کرملین که از ابتدای جنگ اوکراین نتوانسته ادوات جنگی صادر کند، از همکاری ایران و ارمنستان هیچ تهدیدی احساس نمی‌کند. از این گذشته، موسکو نیز ترجیح می‌دهد که ایروان تسلیحات خود را به جای خرید از پاریس، از تهران تأمین کند. علاوه بر آن، صنایع نظامی فرانسه اکنون حداکثر ظرفیت خود را به کار می‌گیرد تا نیازهای ناتو و اوکراین را تأمین کند.

ایران نه تنها از جنگ طولانی مدت روسیه در اوکراین سود می‌برد، بلکه سعی می‌کند حضور خود در امتداد مرزهای مشترک خود با نزدیکترین همپیمان اسرائیل در منطقه یعنی جمهوری آذربایجان را گسترش دهد. چون ایران علاوه بر اینکه از حمله احتمالی آذربایجان به خاک خود هراس دارد، نسبت به احداث دالان زنگزور در خاک ارمنستان که جمهوری خودمختار نخجوان را با آذربایجان پیوند می‌دهد، نیز نگران است.

محمد باقر قالیباف رئیس مجلس ایران اخیراً در دیدار با روبین روبینیان همتای ارمنی خود تأکید کرد که «هرگونه تغییر در مرزهای همسایگان، خط قرمز ما است»^(۱).

ایران در برابر خبر قرارداد بزرگ تسلیحاتی با ارمنستان سکوت کرد. ایروان نیز این قرار داد را رد نکرد. اما با توجه به اینکه درگیری مستقیم ایران با اسرائیل ممکن است به جنگی طولانی مدت و گسترده بدل شود، معلوم نیست که آیا ایران خواهد توانست این حجم از تجهیزات جنگی که وعده داده است را به ارمنستان تحویل دهد یا خیر. این سناریو فرصت بی نظیری در اختیار باکو قرار می‌

اساس این توافقنامه، ایران سامانه های دفاع موشکی سوم خرداد، مجید، ۱۵ خرداد و آرمان را در اختیار ارمنستان خواهد گذاشت^(۱).

در واکنش به این گزارشها، سخنگوی وزارت امور خارجه جمهوری ارمنستان گفت: «ارمنستان در حال حاضر روابط امنیتی خود را در چارچوب قوانین بین المللی متنوع می‌کند. ما در این مورد توضیح بیشتری نداریم.» این اظهارات، توافق تسلیحاتی میان ارمنستان و ایران را رد نمی‌کند. همچنین گزارشها حاکیست که توافقنامه تسلیحاتی جمهوری اسلامی و ارمنستان تنها به ارسال تجهیزات تسلیحاتی محدود نمی‌شود بلکه بر اساس توافقنامه جامع راهبردی، ایران برای مقابله با تجاوز بیگانگان (آذربایجان)، پایگاههای نظامی در خاک ارمنستان احداث می‌کند؛ زیرا تهران از همکاری عمیق راهبردی میان باکو و تل آویو احساس خطر می‌کند.

بر اساس برجام ۲۰۱۵ میلادی، تحریمهای تسلیحاتی ایران در ۱۹ اکتبر ۲۰۲۳ میلادی به پایان رسید. بعد از روسیه، ارمنستان مهمترین مشتری تجهیزات نظامی ایران به حساب می‌آید. اخیراً ارمنستان تصمیم گرفته است از عضویت در سازمان پیمان امنیت دسته جمعی که بر روسیه و روابط گرم با فرانسه متمرکز است، خارج شود^(۲)؛ زیرا بی تفاوتی کرملین در برابر جنگی که باکو برای آزادسازی منطقه ناگورنو قره باغ به راه انداخت، ایروان را ناامید ساخت. قبل از این نیز ارمنستان شرکت در تمرینات نظامی سازمان پیمان امنیت دسته جمعی را تحریم کرده بود^(۳).

حال این سؤال مطرح است که چرا روسیه با فروش تسلیحاتی ایران به ارمنستان مخالفت

(1) Negar Mojtahedi, 'Iran and Armenia sign secret \$500 million arms deal' Iran International, July 24, 2024, <https://2u.pw/h1qFCIJe> [Last viewed on July 31, 2024]

(2) 'Armenia to quit Russia-led CSTO military alliance,' DW News, June 13, 2024, <https://2u.pw/pzkKAKHQ> . [Last viewed on July 31, 2024]

(3) 'Armenia Stops Financial Contributions To Russian-Led Military Alliance,' RFE/RL's Armenian Service, March 8, 2024 <https://2u.pw/8rNryYLn> [Last viewed on July 31, 2024]

(4) 'Iran Draws Red Line on Border Changes,' Tasnim News Agency, July 12, 2024, <https://2u.pw/V6Qb4k8I> [Last viewed on July 31, 2024]

در آنجا تدارک ببیند و با تهدید دریانوردی جهانی، نفوذ خود را در منطقه دریای سرخ تقویت کند.

خلاصه:

حاکمان ایران بدون توجه به تحریمهای کمرشکن و نارضایتی گسترده داخلی، همچنان با توسل به دیپلماسی نظامی برای گسترش نفوذ خود تلاش می کنند. تا کنون تلاش تهران برای احداث پایگاه دریایی در پورت سودان ره به جایی نبرده است. در عین حال، این احتمال نیز وجود دارد که توافقنامه تسلیحاتی ایران و ارمنستان، تحت تأثیر فشارهای آمریکا و اروپا قرار گیرد. اما تهران از هیچ تلاشی برای موفقیت در این زمینه فروگذار نمی کند.

مسئله قومیتها در دوره مسعود پزشکیان

در چند ماه اخیر، فضای سیاسی ایران چه در زمان انتخابات و چه بعد از انتخابات شاهد جان گرفتن مسئله قومیتها بوده است. زیرا برخی بر این باورند که رأی دهندگان بر اساس قومیت رأی داده اند. و بعد از انتخابات نیز اقلیتها به امید اینکه رئیس جمهور به وعده های خود مبنی بر مشارکت دادن آنها در نهادهای تصمیم ساز کشور عمل کند، فعالیت سیاسی خود را افزایش داده اند. در این گزارش، نقش اقلیت های ایران در انتخابات و جایگاه آنها بعد از انتخابات را مورد بررسی قرار می دهیم.

نخست: نقش اقلیت ها در روند انتخابات

ماهیت جامعه ایرانی دارای تنوع قومی و مذهبی، ایجاب می کند که فاکتور قومیت در فضای سیاسی و مخصوصا در فضای انتخاباتی حضور پررنگی داشته باشد. معمولا اقلیت ها گلایه دارند که آنطور که باید، از حقوق سیاسی، اقتصادی و فرهنگی برخوردار نیستند. جریان اصلاح طلب با رویکرد خود مبنی بر

دهد تا دالان زنگزور را در اختیار گیرد. واقعیت این است که توازن قوا و زمان به نفع ایران و ارمنستان نیست اما آذربایجان تصمیم گرفته است خویشتنداری کند.

دوم: تلاش بی وقفه ایران برای احداث پایگاه دریایی در دریای سرخ

علی رغم اینکه گفتگوهای دوجانبه ایران و سودان در مارس ۲۰۲۴ میلادی در مورد احداث پایگاه دریایی دائمی در ساحل دریای سرخ در سودان به شکست انجامید، اما ایران همچنان به تلاشهای بی وقفه خود در این زمینه ادامه می دهد^(۱). تهران از خارطوم خواسته است اجازه دهد ایران ناو هواپیمابر خود را در ساحل سودان مستقر و یک پایگاه نظامی نیز احداث کند. و در مقابل، تهران خاطورم را برای مبارزه با نیروهای واکنش سریع به پهپادهای انتحاری مجهز می کند.

یکی از خبرگزاریهای بین المللی گزارش داده است که احمد حسن محمد مشاور اطلاعاتی فرمانده ارتش سودان گفته است: " ایرانیها گفتند که می خواهند از پایگاه دریایی برای جمع آوری اطلاعات استفاده کنند و کشتیهای جنگی در آنجا مستقر کنند"^(۲). با این همه، تهران این خبر را نه تأیید و نه رد کرده است. ایران در ماه جولای این پیشنهاد خود را به گونه ای دیگر یعنی احداث بندری با کاربرد دوگانه تجاری و نظامی در پورت سودان مطرح کرد^(۳). علی رغم اینکه این پیشنهاد نیز از سوی سودان رد شد، اما به نظر می رسد که ایران از تلاش خود در این زمینه دست بردار نیست. بندر مورد نظر در ۱۷۴ مایل دریایی غرب پادشاهی عربستان سعودی قرار دارد و در فاصله ۶۵۰ مایل دریایی جنوب غربی بندر ایلات اسرائیل واقع شده است. و از آنجا که دریای سرخ پرترددترین مسیر دریانوردی است، ایران قصد دارد جای پای خود

(1) Nicholas Bariyo and Benoit Faucon, 'Iran Tried to Persuade Sudan to Allow Naval Base on Its Red Sea Coast,' The Wall Street Journal, March 3, 2024 <https://2u.pw/pYsGV12Q> [Last viewed on July 31, 2024]

(2) همان.

(3) 'Sudan rejects Iranian offer for Red Sea naval presence in exchange for military support,' Sudan Tribune, July 16, 2024, <https://2u.pw/ltQPwJ8S> [Last viewed on July 31, 2024]

سابقه داشته است؛ برای مثال در انتخابات سال ۸۶ همه نامزدها (بجز مصطفی معین) در زادگاه‌شان بالاترین رای را کسب کردند. اما تفاوت آراء در سایر استانها نیز نشان می‌دهد که در پیروزی پزشک‌های قومیت تنها عامل تعیین‌کننده نبوده است^(۶). با این همه، نمی‌توان رأی گروه‌های قومیتی را در پیروزی پزشک‌های نادیده گرفت. پزشک‌ها به واسطه شخصیت مستقل و دفاع از حقوق اقلیت‌ها توانست نظر رأی دهندگان ترک، کرد، عرب و بلوچ را به خود جلب کند^(۷).

دوم: جایگاه اقلیت‌ها بعد از انتخابات

سابقه اصلاح طلبی رئیس‌جمهور جدید و دفاع از آزادیها و حقوق شهروندان در جریان مبارزات انتخاباتی، به همان میزان که رأی اقلیت‌ها را به نفع او رقم زد، به اقلیت‌ها جرأت داد تا خواسته‌ها و مطالبات خود را دنبال کنند تا شاید بتوانند به دستاوردهای سیاسی، فرهنگی و اقتصادی دست یابند. بزرگان اقلیت‌های دینی و قومی در دیدارها و پیام‌های تبریک خود به رئیس‌جمهور، ضمن یادآوری وعده‌های انتخاباتی از او خواستند تا برای تحقق آن وعده‌ها، در روی زمین تلاش کند. اما این ضرورتا به این معنا نیست که رئیس‌جمهور بتواند وعده‌های خود را در روی زمین پیاده کند. زیرا در ساختار نظام سیاسی اصول ثابتی در قانون اساسی و سیاست وجود دارد که عبور از آنها ناممکن است؛ مخصوصا

تغییر بسیاری از سیاست‌های جریان محافظه‌کار، توانسته است حمایت اقلیت‌ها را به خود جلب کند. لذا، دیدیم که موضوع اقلیت‌ها در برنامه انتخاباتی سعید جلیلی نامزد محافظه‌کار هیچ جایی نداشت. اما نامزد اصلاح‌طلبان مسعود پزشکیان در برنامه انتخاباتی خود بر خواسته‌های اقلیت‌ها تأکید کرد^(۸). و در مورد تحقق عدالت اجتماعی، توسعه متوازن و اصلاحات ساختاری وعده داد^(۹) و گفت: «کرد و عرب و همه کسانی که در این کشور زندگی می‌کنند بر اساس شایستگی باید جایگاه خود را داشته باشند، کشور را مردم ایران و شایستگان باید درست کنند نه فقط یک گروه و یک جناح و یک دسته»^(۱۰). همچنین، پزشکیان در دیداری که با بزرگان اهل سنت داشت، بر اهمیت وحدت میان اقوام و مذاهب تأکید کرد و گفت که اختلافات چه در سطوح بالای اداره کشور و چه در میان قومیت‌ها، باعث شکست و ناکامی در اداره کشور می‌شود^(۱۱).

بعد از پیروزی پزشک‌های در انتخابات، برخی تحلیل‌ها این گزاره را مطرح کردند که پزشک‌های به خاطر تعلق به اقلیت آذری، با رأی استانهای آذری زبان به کرسی ریاست جمهوری دست یافت. خبرگزاری تسنیم نوشت که رای نامزد پیروز ناشی تعصبات قومی بوده و نه مسائل سیاسی و اقتصادی یا سایر تضادها در دیدگاه‌های وی با سعید جلیلی. رأی بر اساس زادگاه نامزدها که اصطلاحا به آن رأی قومیتی گفته می‌شود، در ادوار گذشته نیز

- (1) خبرگزاری جمهوری اسلامی، پیام انتخاباتی پزشک‌های به مردم کردستان به زبان کردی/ کنایه نامزد اصلاحات به زاکانی (23 ژوئن 2024م، تاریخ بازدید 25 جولای 2024م، <https://bit.ly/4ccAgbT>)
- (2) BBC NEWS، مسعود پزشکیان یزیدی الیمن الدستورية کرئیس لایران، فمّن هو، وماهي صلاحياته؟ (6 جولای 2024م)، تاریخ بازدید 25 جولای 2024م، <https://bbc.in/4d924z8>
- (3) خبرگزاری جمهوری اسلامی، پیام انتخاباتی پزشک‌های به مردم کردستان به زبان کردی/ کنایه نامزد اصلاحات به زاکانی (23 ژوئن 2024م، تاریخ بازدید 25 جولای 2024م، <https://bit.ly/4ccAgbT>)
- (4) خبرگزاری ایرنا، پزشک‌های وحدت میان همه قومیت‌ها و مذاهب برای حل مشکلات ضروری است (14 جولای 2024م)، تاریخ بازدید 23 جولای 2024م، <https://bit.ly/3xX8v96>
- (5) جماران، یک خبرگزاری: گزاره «رأی قومیتی» در انتخابات 1403 اشتباه است/ بیشتر از آنکه عنصر قومیت تعیین‌کننده باشد، قشر خاکستری و مردم جامعه تصمیم گرفت به نامزد جناح رقیب رأی دهد (10 جولای 2024م)، تاریخ بازدید 25 جولای 2024م، <https://bit.ly/3WCBkzQ>
- (6) روزنامه ستاره صبح، نقش اقوام را در انتخابات کمرنگ نکنیم! پونه ندایی - روزنامه‌نگار (10 جولای 2024م)، تاریخ بازدید 26 جولای 2024م، <https://bit.ly/3zyD6dL>

میان رئیس جمهور و نیروهای محافظه کار بدل شود. حتی اگر پزشکيان بتواند بخشی از وعده هایش را جامه عمل بپوشاند، اما نخواهد توانست بلندپروازیهای اقلیت ها را روی زمین محقق سازد. زیرا محافظه کاران در مقابل این رویکرد ایستادگی می کنند و پزشکيان نیز نمی خواهد خود را درگیر کشمکش و اختلافات با جریانهای تندرو کند.

تعطیلی مرکز اسلامی ایران در هامبورگ

دستگاههای امنیتی آلمان مرکز اسلامی هامبورگ و نهادهای زیر مجموعه آن را تعطیل کردند. وزارت کشور آلمان، دلیل این اقدام را «ترویج اهداف افراطگرایی اسلامی» ذکر کرد. تعطیلی مرکز اسلامی هامبورگ که یکی از مهمترین مراکز وابسته و از مهمترین ابزارهای حکومت ایران در اروپا است، خشم مقامات ایران را برانگیخته است. گزارش ماه جولای ۲۰۲۴، به معرفی این مرکز می پردازد و ضمن بررسی علل تعطیلی آن، واکنشهای ایران در این مورد را نیز مورد توجه قرار می دهد.

نخست: معرفی مرکز اسلامی و چرایی تعطیلی آن

مرکز اسلامی هامبورگ یکی از مراکز اسلامی در آلمان است که قدمتی دیرینه در این کشور دارد که تأسیس آن به سال ۱۹۵۲ میلادی باز می گردد. این مرکز نشریاتی به دو زبان آلمانی و فارسی منتشر می کند. این مجموعه اسلامی یک کتابخانه نیز دارد که بیش از ۶ هزار عنوان کتاب با موضوعات گوناگون اسلامی و شیعی را در خود جای داده است. اما این مرکز متهم به ترویج تشیع، نقض قوانین آلمان و اینکه یک پوشش برای پیشبرد برنامه های ایران است^(۷). وزارت کشور آلمان با صدور بیانیه ای علت

در مواردی که رهبر حرف آخر را می زند^(۱). شاید بهترین مثال در این مورد، واکنش بسیاری از محافظه کاران در قبال اظهارات محمد جواد ظریف رئیس شورای راهبردی دوره انتقال دولت چهاردهم در مورد معیارهای انتخاب اعضای کابینه مبنی بر تبعیض مثبت در مورد اقلیت ها است. روزنامه های محافظه کار، ستون ها و سر مقاله های خود را به انتقاد از اصل «تبعیض مثبت» اختصاص دادند و آن را مغایر با وحدت ملی دانستند. این رسانه ها، اظهارات ظریف را تلاش برای «تضعیف مذهبی رسمی کشور» خواندند و برخی دیگر نیز مدعی شدند که بر اساس معیارهای ظریف، «گرایش به مذهب شیعی یک امتیاز منفی» است^(۲).

از لحاظ اقتصادی، باید گفت که وضعیت درآمدی و همچنین مشکلات کشور نوید تحقق برآورده شدن مطالبات معیشتی اقلیت ها را نمی دهد. علاوه بر آن، موقعیت استانهای سنی نشین در مناطق مرزی آنها را در معرض رهیافتهای امنیتی، تنش ها و خشونت قرار داده است. در نتیجه، بیشترین سهم اقلیت ها در این دوره، از اختصاص چندین پروژه توسعه ای فراتر نمی رود، و دولت با این پروژه ها می خواهد ثابت کند که هیچ نوع سیاست هدفمندی برای به حاشیه راندن اقلیت ها از سوی دولت وجود ندارد. در این زمینه در راستای کسب رضایت اقلیت ها، اختصاص چندین پست دولتی نه چندان مهم به چهره هایی از اقلیت ها نیز دور از انتظار نیست.

خلاصه:

با توجه به این تحولات می توان گفت که در دوره ریاست جمهوری پزشکيان، مسائل قومی در فضای سیاسی حضور پررنگی خواهد داشت و ممکن است این امر به مسائل اختلافی

(1) ایران وایر، پزشکيان و اقلیت های مذهبی؛ فاصله وعده تا واقعیت چقدر است؟ (25 جولای 2024م) تاریخ بازدی 27 جولای 2024م. <https://bit.ly/3ypAEG5>
 (2) وبسایت الجزیره نت، «التمییز الإیجابی» للنساء والأقليات بالحکومة یثیر ضجة بإیران (27 جولای 2024م) تاریخ بازدی 27 جولای 2024م. <https://2u.pw/OGMvwvPI>
 (3) دکتر محمد السملی، و محمود حمدي، ایران والمراكز الشیعیة فی أوروبا، (الریاض: رصانة المعهد الدولي للدراسات الإیرانية، 2020م)، ص 79.

از ترویج مذهب شیعی عنوان کردند و آن را خلاف اصول آزادی و دموکراسی دانستند^(۶). علی باقری سرپرست وزارت خارجه ایران در تماس تلفنی با همتای آلمانی خود در خصوص آنچه او اقدام غیر قانونی و مغایر با حقوق بشر پلیس آلمان در بستن مراکز اسلامی در آلمان از جمله مرکز اسلامی هامبورگ خواند، گفتگو کرد^(۷) و عنوان داشت که تعطیلی مراکز اسلامی در آلمان یک اقدام کاملاً سیاسی و در راستای اسلام ستیزی و نیز تأمین منافع رژیم صهیونیستی است. در پاسخ، وزیر خارجه آلمان اظهار داشت: این مراکز می توانند حقوق خود را از طریق سازوکارهای قانونی در آلمان دنبال کنند.

ایرانیان تلاش کردند این مسأله را در داخل ایران نه مخالفت با برنامه های ایران بلکه یک اقدام آلمانی صهیونیستی در ضدیت با شیعیان و نهادهای شیعی معرفی کنند تا خشم تمام شیعیان با گرایشات گوناگونی که دارند و همچنین خشم و نارضایتی مسلمانان در غرب را علیه این تصمیم آلمان برانگیزند؛ زیرا ایران این تصمیم آلمان را نه یک اقدام علیه نفوذ تهران بلکه حاصل نقش و تحریک لابی صهیونیستی علیه اسلام معرفی می کند.

خلاصه:

ایران بعد از پیروزی "انقلاب اسلامی" ایجاد مراکز اسلامی در سرتاسر اروپا و کشورهای غربی را به عنوان بخشی از قدرت نرم کشور و نخبگان بعد از انقلاب در دستور کار خود قرار داد و تلاش کرد تا نهادهای شیعی موجود را نیز تحت کنترل خود قرار دهد. این مراکز که به فعالیتهای تبلیغ و وعظ و ارشاد اقلیت شیعه در غرب می پرداختند، به مرور زمان

اصلی تعطیلی مرکز اسلامی و نهادهای مربوطه را روش این مرکز در ترویج اهداف اسلام‌گرایانه تندرو ذکر کرده است. در این بیانیه آمده است که ۵۵ مکان مرتبط با مرکز اسلامی در ۸ ایالت آلمان با حکم قضایی مورد تفتیش قرار گرفت^(۸). به گفته وزارت کشور آلمان، چهار مسجد شیعیان در این کشور تعطیل خواهند شد. بنابر این گزارش، شواهد به دست آمده از بازرسی قبلی از ۵۵ مکان مرتبط با این مرکز در ماه نوامبر، مبنای دستور ممنوعیت فعالیت مرکز اسلامی هامبورگ را تشکیل داده است. مرکز اسلامی هامبورگ از سوی سازمان اطلاعات آلمان به عنوان یک مرکز افراطی طبقه بندی شده و سازمان اطلاعات آلمان پیشتر نیز اعلام کرده بود که این مرکز اغلب « آشکارا نگرش یهودستیزانه و ضد اسرائیلی» را ترویج می‌کند^(۹). وزارت کشور آلمان، مرکز اسلامی را متهم کرده است که به دنبال ایجاد یک انقلاب اسلامی در آلمان است^(۱۰). یک مقام ایرانی ارتباط چهار مرکز اسلامی هامبورگ، برلین، مونیخ و فرانکفورت با یکدیگر را رد کرد و گفت: «این چهار مرکز به صورت مستقل فعالیت می کنند و سابقه آنها به پیش از انقلاب اسلامی بر می‌گردد»^(۱۱).

دوم: واکنش‌های ایران

مسئولین ایران این تصمیم آلمان را در راستای حمله و تهمت زنی به تشیع خواندند و گفتند گروه جدیدی که تازه در آلمان روی کار آمده است، پیروزی خود را مدیون تأثیر لابی صهیونیسم می‌داند و در نتیجه، برای راضی نگه داشتن لابی صهیونیسم، مرکز اسلامی را هدف قرار داده است. رسانه های ایران همچنین این اقدام آلمان را جلوگیری

(1) رادیو فردا، دولت آلمان «مرکز اسلامی» ایران در هامبورگ را تعطیل کرد، 24 جولای 2024م.، تاریخ بازدید: 1 اگست 2024. <https://bit.ly/46lysw0>. همان (2).

(3) خبرگزاری ایرنا، منبع آگاه حمله خشن به مراکز اسلامی آلمان بی سابقه است، تاریخ بازدید: 1 اگست 2024. <https://bit.ly/3A3NXwa>

(4) خبرگزاری ایرنا، همان.

(5) خبرگزاری مهر، تعطیلی مرکز اسلامی هامبورگ پیام عداوت غرب نسبت به ایران، تاریخ بازدید: 1 اگست 2024. <https://bit.ly/3SnWOz6>

(6) همان.

به ابزار قدرتمند ایران برای نشر و گسترش تشیع، تأثیرگذاری در تصمیم سازی کشورهای غربی، و حمایت از گروه‌های افراطی خارج از اروپا مانند حزب الله لبنان، شبه نظامیان شیعی عراق و حوثی‌های یمن بدل شدند. در نتیجه، برخی کشورهای اروپایی برای حمایت از امنیت ملی خود در مقابل این نهادها و مراکز و در رأس آنها مرکز اسلامی هامبورگ دست به کار شدند. از این مرکز به عنوان مهمترین بازو و برنامه ایران در آلمان و بلکه از مهمترین ابزارهای ایران در تمام اروپا یاد می‌شود. در مقابل، تهران این مسأله را نه یک محدودیت برای فعالیتهای غیر قانونی ایران در آلمان بلکه ستیز با تمام شیعیان معرفی کرد.

روابط ایران با برخی از کشورهای عربی و منطقه ای تحولات مهمی را به خود دید. در مورد عراق، بعد از اظهارات وزیر امور دینی پاکستان مبنی بر ناپدید شدن 50 هزار پاکستانی در عراق، بغداد وارد یک تنش سیاسی با اسلام آباد شد. در سوریه، مرگ دو تن از چهره های پرنفوذ سوری، گمانه زنی های زیادی را در فضای سیاسی مطرح کرد. برخی این فرضیه را مطرح می کنند که این دو تن به دستور رئیس جمهور بشار اسد حذف شده اند. اما برخی دیگر حذف این دو را ناشی از جنگ منافع ایران و روسیه در سوریه می دانند. در این گزارش، با پرداختن به موضوعات زیر، تعاملات ایران با این کشورهای عربی و منطقه ای بررسی می کنیم.

- واکنشها به ناپدید شدن هزاران پاکستانی در عراق، و تداوم حملات به منطقه جرف الصخر
- حذف محمد قاطرجی و لونا الشبل و جنگ منافع در سوریه
- ترور هنیه و جنگ اطلاعاتی میان ایران و اسرائیل

مناسبات ایران و جهان عرب

با انتشار مطلبی در شبکه اجتماعی ایکس نوشت که سخنان او تحریف، سوء برداشت و برای توهین به پاکستان استفاده شده است. او این بار به جای ناپدید شدن، از عدم بازگشت استفاده کرد و نوشت آنها ناپدید نشدند بلکه صرفاً بازنگشته اند و به هیچ گروه و سازمانی هم وابسته نیستند. و این تعداد ۵۰ هزار نفر فقط مربوط به سال ۲۰۲۴ میلادی نیست بلکه مربوط به تمام سالهای گذشته است که به دنبال کار رفته اند. او همچنین تأکید کرد که با همتای عراقی خود دیدار و یادداشت تفاهمی برای حضور قانونی آنها در عراق امضا خواهد کرد^(۱).

گفتنی است پیش از آنکه وزیر پاکستانی این توضیحات را ارائه کند، دولت عراق از آغاز تحقیق در این مسأله خبر داد و احمد الاسدی وزیر کار عراق نیز گفت احتمالاً این تعداد، از کاروانهای زیارتی در ایام عاشورا برای یافتن فرصت کار غیر قانونی گریخته اند. او همچنین گفت که وزارت کار عراق از نسبت افزایش تعداد کارگران غیر قانونی پاکستانی در کشور نگران است. وزارت خارجه عراق در ۲۸ جولای ۲۰۲۴ میلادی، خبر ناپدید شدن ۵۰ هزار پاکستانی در عراق را نادرست خواند^(۲) و افزود که از طریق مجاری رسمی این مسأله را از وزیر سالک حسین جویا شده و او نیز در پاسخ گفته است که سخنان او نادرست بازنتاب داده شده است. و او رسانه ای که این خبر را به صورت نادرست منتشر کرده، برای تحقیقات احضار خواهد کرد.

هرچند که علت این همه جنجال، آمار بالایی بود که وزیر پاکستانی اعلام کرد. اما نباید از یاد برد که در گذشته ایران بارها و بارها توسط شبه نظامیان مسلح خود از میان اتباع پاکستان و افغانستان سرباز گیری کرده و بعد از آموزش، آنها را به جبهه های جنگ سوریه اعزام کرده است. اکنون آنچه به نگرانیها

جروبحث در عراق؛ ناپدید شدن هزاران زائر پاکستانی و حملات به منطقه جرف الصخر

عراق در طی ماه جولای ۲۰۲۴ میلادی، تحولاتی را تجربه کرد که شواهدی آشکار از راهبرد ایران در عراق را به نمایش گذاشت. از یک سو، اظهارات چودری سالک حسین وزیر امور دینی پاکستان در ۲۷ جولای ۲۰۲۴ میلادی مبنی بر ناپدید شدن ۵۰ هزار زائر پاکستانی بعد از پایان مراسم عاشورا در عراق، واکنشهای زیادی را در عراق به دنبال داشت. هرچند منابع رسمی عراق حضور این تعداد اتباع پاکستانی در عراق را با جستجو برای کار در عراق مرتبط دانست. اما منابع غیر رسمی، از اینکه این تعداد اتباع پاکستانی توسط شبه نظامیان مسلح مورد حمایت ایران جذب و در مناطق نفوذ توزیع شده باشند، ابراز نگرانی می کنند. از سویی دیگر، در چارچوب تشدید تنش های متقابل که به خاطر جنگ غزه و پیامدهای منطقه ای آن جریان دارد، مواضع شبه نظامیان مسلح در منطقه جرف الصخر عراق در ۳۰ جولای ۲۰۲۴ میلادی هدف حملات نظامی قرار گرفت.

نخست: جنجال بر سر ناپدید شدن ۵۰ هزار پاکستانی در عراق

روزنامه پاکستانی نیشن گزارش داده است که وزیر امور دینی پاکستان در جلسه کمیسیون دائمی امور دینی و همبستگی میان ادیان در پارلمان پاکستان در ۲۶ جولای ۲۰۲۴ میلادی اظهارات جنجال برانگیزی ایراد کرد و از ناپدید شدن ۵۰ هزار پاکستانی در عراق خبر داد.

این اظهارات وزیر پاکستانی که از «ناپدید شدن» نه ۵ نفر بلکه ۵۰ هزار پاکستانی خبر داد، واکنشهای زیادی را در سطح داخلی و خارجی عراق به دنبال داشت. از این رو، این وزیر پاکستانی در روز ۲۷ جولای ۲۰۲۴ میلادی،

(1) مشاركة علی تویتر بعنوان «استكمالا لما بیته»، سالک حسین، (27 جولای 2024م)، تاریخ بازدید: 2 اگست 2024م، <https://2u.pw/Rc3dQAYM>

(2) وبسایت رسمی وزارت خارجه عراق، الرد علی خیر اختفاء 50 ألف پاکستانی بالعراق، (28 جولای 2024م)، تاریخ بازدید: 2 اگست 2024م، <https://2u.pw/ejbXYDeo>

جنگ داعش در سال ۲۰۱۷ میلادی، از مهمترین مواضع شبه نظامیان ولایتمدار مخصوصا کتائب حزب الله عراق بوده است. این منطقه با توجه به موقعیت جغرافیایی اش که نقطه وصل استانهای جنوبی، مرکزی و غربی عراق به شمار می رود، برای حزب الله عراق از اهمیت راهبردی برخوردار است. به باور ناظران، هر گروهی که این منطقه را در کنترل خود بگیرد، در واقع یک پایگاه نظامی آماده بهره برداری را در اختیار گرفته است. که یک مجتمع صنایع نظامی برای آزمایش پرتابه ها و موشکها و همچنین فضای وسیعی برای آزمایش انواع سلاحها دارد که از زمان رئیس جمهور فقید صدام حسین باقی مانده است.

همچنین، این منطقه دارای تأسیسات بزرگ و مجهز زیر زمینی و مستحکم در مقابل حملات نظامی است که می تواند برای ذخیره و مونتاژ تجهیزات پهپادی و موشکی پیشرفته و احداث مقرهای فرماندهان و مستشاران نظامی مورد استفاده قرار گیرد^(۱). گزارشهایی در دست است مبنی بر اینکه قطعات تجهیزات نظامی از ایران وارد می شود و در کارخانه های نظامی در میان بستانهای منطقه جرف الصخر مونتاژ و تست می شود. منطقه جرف الصخر مهمترین پایگاه لجستیک ایران و پایگاه پیشرفته سپاه پاسداران است. از این رو، کتائب حزب الله پس از آنکه این منطقه را از چنگ داعش آزاد کرد، آن را منطقه ممنوعه اعلام کرد و مانع بازگشت اهالی این منطقه به خانه و کاشانه خود شد.

خلاصه:

تجربه ایران در جذب اتباع پاکستانی و افغان و اعزام آنها به جبهه های جنگ در سوریه، زمینه پذیرش این روایت را در میان ناظران هموار کرده است که احتمالا اتباع پاکستانی

دامن می زند این واقعیت است که بر اساس برخی شنیده ها، شبه نظامیان مورد حمایت ایران برای استقرار در مثلث مرزی عراق، سوریه و اردن در تکاپو هستند و گویی این بار شبه نظامیان به خاک اردن چشم دوخته اند. علاوه بر همه اینها، معمر الاریانی وزیر رسانه یمن در روز ۲۷ جولای ۲۰۲۴ میلادی نسبت به پیامدهای انتقال شیعیان پاکستانی به مناطق تحت کنترل حوثی ها هشدار داد^(۲). این مسأله در حالی مطرح می شود که ما با خیر ناپدید شدن ۵۰ هزار پاکستانی در عراق روبرو هستیم.

شایان ذکر است که ماه محرم مهمترین فصل مذهبی در عراق به شمار می رود که میلیونها شیعه برای عزاداری و گرامی داشت روز عاشورا به شهر کربلا می روند. حدود ۶ میلیون زائر از خارج می آیند که ده ها هزار تن آنها را شیعیان پاکستان تشکیل می دهند. بر اساس گزارشهای رسانه ای، سالانه حدود ۸۰ تا ۱۰۰ هزار پاکستانی در این مراسم شرکت می کنند.

دوم: چرا حملات آمریکا روی منطقه جرف الصخر در جنوب بغداد متمرکز است؟

منطقه پرجمعیت شیعه نشین جرف الصخر که از توابع استان بابل است، هدف حملات سریالی آمریکا قرار دارد. روز ۳۰ جولای ۲۰۲۴ میلادی حملات گسترده پهپادی، سه موضع در این منطقه را هدف گرفت. بر اساس گزارش برخی منابع و رسانه ها، آمریکا با این عملیات، یکی از خطرناکترین مواضع شبه نظامیان ضد اسرائیلی را هدف قرار داد. همزمان، اسرائیل نیز در یک حمله هوایی به لبنان فؤاد شکر مهمترین فرمانده میدانی حزب الله را ترور کرد و موفق شد اسماعیل هنیه رهبر جنبش حماس را نیز در تهران ترور کند.

منطقه جرف الصخر بعد از آزاد سازی از

(1) . المهريه نت، "الإيراني" يحذر من تبعات نقل عناصر باكستانية وأفغانية إلى مناطق الحوثيين، (28 جولای 2024م)، تاریخ بازدید: 02 آگست

2024، <https://2u.pw/Z1ZGzA4h>

(2) وسایط شبکه الحرة، جرف الصخر العراقية.. أهمية عسكرية استثنائية، (03 می 2024م)، تاریخ بازدید 31 جولای 2024م، <https://2u.pw/HX->

مبنی بر اینکه طرفهای داخلی و خارجی، این عملیات را به چه انگیزه و محاسباتی در خاک سوریه انجام دادند؟

در این گزارش به این دو محور می پردازیم: نخست، الشبل و قاطرجی و جنگ منافع در سوریه میان شبکه های داخلی و خارجی. دوم، نشانه های ترور چهره های تأثیرگذار سوریه.

نخست: الشبل و قاطرجی و جنگ منافع در

سوریه میان شبکه های داخلی و خارجی
روز پانزدهم جولای ۲۰۲۴ میلادی خبر کشته شدن محمد براء قاطرجی تاجر مهشور سوری و نزدیک به دولت سوریه، توسط خبرگزاریهای عربی و جهانی مخابره شد. خودروی او در منطقه الصبوره در نزدیکی نقطه مرزی سوریه و لبنان هدف قرار گرفت. به دنبال این حادثه، برخی مسئولیت این ترور را متوجه دولت سوریه دانستند اما برخی دیگر این ترور را به اسرائیل مرتبط دانستند. قاطرجی یکی از جنگ سالارانی است که با استفاده از شرایط بحرانی بعد از سال ۲۰۱۱ میلادی، شبکه های وسیعی از شرکتها را در بخشهای مختلف اقتصادی مانند تجارت نفت، طلا، املاک و جهانگردی ایجاد کرد. تا جاییکه به یکی از ارکان اقتصادی بدل شد که کاخ ریاست جمهوری در مواقع سخت و بحرانیهای اقتصادی به آن متکی بود. او در مناطق تحت کنترل دولت سوریه، نفوذ نظامی داشت^(۱). و از طریق روابط اقتصادی و قراردادهای تجاری با شرکتهای بزرگ ایرانی در سوریه علاوه بر درآمد زایی میلیونها دلار، روابط بسیار نزدیکی با سپاه قدس ایران برقرار کرد. او همچنین علاوه بر کمک به تأمین مالی سپاه قدس و حزب الله، در انتقال محموله های تسلیحاتی و نفتی از منطقه الشرقیه در بوکمال و دیرالزور و بادیه شام به لبنان نقش داشت.

از سوی دیگر، خبر مرگ لونا الشبل مشاور رئیس جمهور اسد که -بنا به روایت رسمی- در یک حادثه رانندگی جان سپرد، واکنشها و

که گفته می شود در عراق ناپدید شده اند، در سایه تشدید تنشهای منطقه ای، برای پیشبرد برنامه های ایران در مناطق نفوذ جذب شبه نظامیان مسلح شده اند. مطلب دیگر اینکه، منطقه جرف الصخر به پناهگاهی امن و مرکزی برای توسعه تجهیزات موشکی و تسلیحاتی برای کتائب حزب الله و شبه نظامیان مسلح بدل شده است. که این امر به معنای نقض آشکار حاکمیت و تمامیت سرزمینی عراق به شمار می رود. زیرا دولت عراق هیچ نوع نظارتی بر این منطقه ندارد. حتی نهادهای امنیتی دولت نیز اجازه ورود به این منطقه را ندارند. و احتمالاً، از زمان آزادسازی آن از چنگ داعش، مقامات دولتی نیز به آنجا سفر نکرده اند.

کشته شدن محمد قاطرجی و لونا الشبل؛ جنگ منافع در سوریه

سلسله رخدادهای امنیتی مانند مرگ لونا الشبل و ترور محمد قاطرجی در ماه جولای ۲۰۲۴ میلادی بر فضای سوریه سایه انداخت. لونا الشبل که به موسکو و رهبران سیاسی آن نزدیک بود، در یک حادثه مشکوک رانندگی درگذشت. مرگ او سؤالات و بحثهای زیادی را در مورد ماهیت شبکه اقتصادی و رسانه ای برانگیخته است. گفتمنی است که بشار اسد از سال ۲۰۱۱ میلادی به بعد به این شبکه اقتصادی و رسانه ای متکی بوده است. همچنین محمد براء القاطرجی تاجر که به اسد و ایران نزدیک بود، در خودرو خود در مسیر بین دمشق و بیروت هدف قرار گرفت. روایت رسمی سوری حکایت از آن دارد که خودرو حامل او هدف حمله پهبادی اسرائیلی قرار گرفته است.

حذف فیزیکی این دو چهره مطرح و نزدیک به حلقه اقتصادی و دیپلماتیک کاخ ریاست جمهوری که یکی به روسیه و دیگری به ایران نزدیک بود، سؤالات چندی را مطرح می کند

(1) مناف سعد، میلیشیای ایران فی سوریا... الأسماء والأرقام والانتشار، المجله، (29 اکتبر 2023)، تاریخ بازدید: 02 آگست 2024، <https://bit.ly/3s-jQLBY>.

واقع تلاشی برای تغییر ساختار نظام حکومت سوریه به نفع اقتدار اسد و یک دست کردن حلقه داخلی قدرت است. این فرضیه بر سیگنالها و نشانه هایی بنا شده است که در دوره های گذشته خودنمایی کرده اند. به عنوان نمونه، کشمکش های پنهانی در داخل جریانهای درون حکومت سوریه در پی گسترش نفوذ ایران و روسیه در سطوح مختلف امنیتی، نظامی و اقتصادی که بر اقتدار امنیتی حکومت سایه انداخته است. خبرهای زیادی به بیرون درز کرده است مبنی بر اینکه الشیل اطلاعات امنیتی را در اختیار طرفهای خارجی قرار داده است. و قاطرجی نیز شبکه ای از روابط مستحکم با سپاه پاسداران و حزب الله لبنان برقرار کرده بود. این دو نام از چهره های نزدیک و از حلقه تنگ پیرامون اسد بودند که به احتمال زیاد، در سایه تعاملات خارجی آنها، رقابتهای داخلی و تضاد منافع این دو چهره برای بازچینش ائتلافهای داخلی حذف شدند تا این پیام به نخبگان سیاسی و اقتصادی مخابره شود که پا را از محدوده مجاز که برایشان تعیین شده، فراتر نگذارند. اما برخی گمانه زنی ها، اساس این فرضیه را تلاشی برای خانه تکانی حکومت اسد می داند که طی آن بسیاری از چهره های برجسته قدیمی را که در مسائل بحران سوریه بعد از سال ۲۰۱۱ نقش داشته و بر روابط خارجی اسد سایه انداخته اند، از حلقه قدرت بیرون کند که در میان آنها نام افرادی چون ژنرال علی مملوک که در حلقه نزدیکان حکومت اسد جای دارند، به چشم می خورد. این حذف ها در راستای تلاش اسد به منظور آمادگی برای ورود به ائتلافهای سیاسی عربی و منطقه ای و به نفع قدرت اسد در تصمیم گیری در درون حکومت صورت می گیرد. آنچه این نظر را تقویت می کند، تلاش سیاسی گسترده جهانی برای احیای روابط با دولت اسد است که در تازه ترین اقدام، ایتالیا سفیر خود را به دمشق فرستاد^(۱). البته قبل از این

تردیدهایی را در مورد مرگ و عوامل اصلی این حادثه برانگیخت. لونا الشبل سالها در شمار نزدیکان به اسد بود و او را در دیدارها، نشست ها و حتی در سفرهای خارجی نیز همراهی می کرد. او همچنین یکی از اعضای اصلی شورای اقتصادی سوریه بود. نام او بارها به عنوان کسی که رابطه تنگاتنگی با روسیه دارد و با مقامات عالی رتبه روسیه روابط بسیار نزدیکی برقرار کرده است، خیر ساز شد. برخی گزارشها نیز حکایت از آن دارد که او اطلاعات امنیتی مربوط به ایران را به بیرون درز داده است. این دو حادثه سؤالاتی را مطرح کرده است مبنی بر اینکه آیا سوریه اکنون با حذف فیزیکی برخی از چهره های نزدیک به کاخ ریاست جمهوری، خود را برای ورود به مرحله تازه ای آماده می کند که از لحاظ سیاسی و اقتصادی با فضایی که بعد از سال ۲۰۲۲ میلادی بر سوریه حاکم شد، متفاوت است؟ یا اینکه این حوادث و عملیات حذف / مرگ یکی از نمودها و اشکال رقابت است که میان طرفهای بازیگر در فضای سوریه جریان دارد؟

در واقع، همزمانی این دو حادثه با دیگر تحولاتی که در این برهه زمانی در حال وقوع است، به طرح اینگونه سؤالات دامن می زند. هر دو حادثه مرگ الشبل و قاطرجی در مسیر یعضور- قاطرجی رخ داده است و آنهم در زمانی که ترور چهره های نزدیک به اسد سرعت گرفته است و هرکدام به طریقی متفاوت از حملات هوایی اسرائیل گرفته تا حوادث رانندگی و یا توسط انفجار مین، حذف می شوند. به راستی کدام طرف پشت این ترورها قرار دارد؟

دوم: نشانه های حذف چهره های پرنفوذ سوریه

عملیات زنجیره ای برای حذف چهره های پرنفوذ سوریه تفاسیر و گمانه زنی های زیادی را مطرح کرده است. یک تفسیر این است که حادثه ترور یا وفات قاطرجی و الشبل در

(1) الشرق الأوسط، ایتالیا تعین سفیراً لدی سوریا، (27 جولای 2024)، تاریخ بازدید: 02 اگست 2024، <https://bit.ly/4frmchn>

است. ایران و روسیه بر سر تقسیم منابع اقتصادی سوریه و مناطق جغرافیایی راهبردی مانند بنادر، حوزه های نفتی و معادن فسفات و همچنین بر سر طرحهای بازسازی و طرحهای تغییر ساختار دولت سوریه با یکدیگر رقابت دارند. و هر کدام از رقبای، ابزارها و افرادی را در داخل نهادهای سوریه دارند. در نتیجه، هر کدام تلاش می کند مهمترین چهره های سوریه مربوط به دیگری را از میان بردارد. در اشاره ای غیر مستقیم به رقابت روسیه - ایران در سوریه، ولادیمیر پوتین رئیس جمهور روسیه در جریان سفر غیر منتظره بشار اسد به مسکو بر امکان بهبود روابط اقتصادی دو جانبه تأکید کرد^(۷). این در حالیست که چند هفته پیش از این سفر، روابط اقتصادی سوریه با ایران در صدر اخبار قرار داشت. و ایران بدون در نظر گرفتن منافع روسیه، در مورد اجرای توافقنامه های اقتصادی فیما بین، به سوریه فشار می آورد.

همچنین، حملات هوایی پیاپی اسرائیل به مواضع ایران در سوریه که با هماهنگی روسیه انجام می شود، به تنشها میان مسکو و تهران دامن زده است. تهران بر این باور است که نفوذ اطلاعاتی اسرائیل با کمک چهره های پرنفوذ کاخ ریاست جمهوری و مخصوصا کسانی که به روسیه نزدیک هستند، صورت گرفته است. برخی گزارشها حکایت از آن دارد که لونا الشبل در ترور فرماندهان سپاه پاسداران ایران در کنسولگری ایران در دمشق نقش داشته است. از سوی دیگر، حادثه ترور قاطرجی نیز گمانه زنی ها در مورد نفوذ امنیتی در حکومت سوریه و درز دادن اطلاعات امنیتی به اسرائیل را تقویت می کند که توسط یکی از مهمترین افراد حلقه اسد و ایران در سوریه صورت گرفته است.

خلاصه:

روند حذف چهره های پرنفوذ و تأثیرگذار

اقدام، چندین کشور اروپایی مانند ایتالیا، نروژ، کرواسی، قبرص، چک، یونان، اسلواکی و اسلوانی خواستار بازنگری در روابط با سوریه و ارتباط با نظام سوریه شده بودند. آنها همچنین انتصاب یک فرستاده اتحادیه اروپا به سوریه را مطرح کردند که وظیفه خواهد داشت دوباره با سفیر سوریه در بروکسل پایتخت بلژیک تعامل کند و با بازیگران سوریه و منطقه ای نیز ارتباط داشته باشد^(۸). اما این تحلیل که حادثه مرگ شبل و قاطرجی را به هم مرتبط دانسته و بشار اسد را در این حادثه دخیل می داند، نقطه ضعف های بسیاری دارد. یک دلیل این است که اوضاع اقتصادی سوریه چنان وخیم است که احیای روابط منطقه ای هیچگونه دستاورد اقتصادی برای اسد نداشت؛ پس چگونه ممکن است که اسد از قاطرجی به عنوان یکی از ارکان قدرت اقتصادی خود، بی نیاز گردد. همچنین، الشبل کسی بود که تعامل و توازن میان مجموعه اسد با روسیه در مقابل ایران را مدیریت می کرد. در نتیجه، سخن از نقش پنهانی اسد در قتل الشبل به معنای این است که اسد خود را از وضعیت توازن خارج ساخته است تا نفوذ ایران بیشتر شود که این احتمال بسیار بعید است؛ زیرا اسد در تلاش است تا خود را از سندان روسی و چکش ایرانی دور سازد. تفسیر دوم در مورد انگیزه های پنهانی که منجر به حذف الشبل و قاطرجی شده اند، این است که رقابت ایران - روسیه در سوریه و تلاش هر کدام برای از بین بردن مراکز قدرت دیگری در سوریه، به حذف این دو چهره منجر شده است. علی رغم اینکه هر دو کشور روسیه و ایران بر حمایت از بقای حکومت اسد در سوریه و همچنین بر حمایت نظامی و همکاری در زمینه لجستیک، استقرار نیرو و کمکهای تسلیحاتی اتفاق نظر دارند، اما در زمینه اقتصادی، اوضاع کاملاً متفاوت

02 (1) ابراهیم حمیدی، "المجلة" تشر وثيقة أوروبية عن سوريا... حان وقت التخلي عن «اللاءات الثلاث»، المجلة، (27 جولای 2024)، تاریخ بازدید: 02 اگست، <https://bit.ly/3LPYIF7>.

(2) ضیاء عودة، «طلبات ولسات أخيرة» وراء زيارة الأسد إلى موسكو، الحرة، (25 جولای 2024)، تاریخ بازدید: 03 اگست 2024، <https://bit.ly/4dbliTc>.

نخست: ترور هنیه و جنگ اطلاعاتی میان ایران و اسرائیل

اسماعیل هنیه رئیس دفتر سیاسی حماس که برای شرکت در مراسم تحلیف مسعود پزشکیان به تهران رفته بود، توسط اسرائیل در تهران ترور شد. گمانه زنی‌ها و روایت‌های متناقضی در مورد نحوه این عملیات مطرح شده اما اسرائیل در این مورد هیچ اظهار نظری نکرده است. ولی تقریباً همه کارشناسان نظامی بر این مسأله اتفاق نظر دارند که اسرائیل همچنان در سطوح بالای سپاه پاسداران نفوذ دارد و ادعاهای پیشین ایران مبنی بر انهدام هسته‌های جاسوسی اسرائیل نتوانسته است در فعالیت شبکه‌های موساد در داخل ایران خللی وارد کند. و اینکه علی‌رغم تشدید تنش‌ها از سوی هر دو طرف که حتی به جنگ مستقیم میان آنها نیز رسید، اما در مدتی نسبتاً طولانی از حوادث امنیتی ناشی از رخنه و جاسوسی خبری نبود، به این علت است که اسرائیل لیست اهداف و اولویت‌ها را مورد بازنگری قرار داده است. به عنوان مثال، اسرائیل در گذشته بر اهدافی مرتبط با پرونده هسته‌ای تمرکز داشت اما بعدها بر روی حذف فرماندهان سپاه پاسداران و مخصوصاً سپاه قدس که مأموریت ارتباط و هماهنگی با حزب الله در سوریه را بر عهده داشتند، تمرکز کرد.

از سویی دیگر، رسانه‌های اسرائیلی از دستگیری سه شهروند اسرائیلی به ظن دست داشتن در انجام اقداماتی در حوزه امنیت ملی خبر دادند. گفته می‌شود که این سه نفر توسط افرادی مرتبط با اطلاعات ایران اجیر شده بودند. از یکی از مظنونین خواسته شده بود تا وظایفی از جمله آویزان کردن تابلو در تل‌آویو، مخفی کردن پول در مکان‌های مختلف در اورشلیم و تل‌آویو، تحویل بسته‌هایی حاوی سر بریده یک حیوان یا عروسکی در کنار چاقو به همراه یک پیام تهدیدآمیز به درب خانه‌های غیرنظامیان اسرائیلی و آتش زدن جنگل را انجام دهد. او نیز موافقت کرده

در حوزه‌های اقتصادی و سیاسی سوریه از تغییراتی در داخل کاخ ریاست جمهوری سوریه حکایت دارد. و این ضرورتاً به این معنا نیست که نظام اسد رو به سقوط است. بلکه یکی از این دو معنا را می‌رساند: در درون نظام اسد یک کشمکش داخلی جریان دارد و اسد در تلاش است با کنترل این اوضاع، دست به بازچینش مهره‌ها زده و خانه‌تکانی کند. یا اینکه حکومت اسد در سوریه و قدرتی که باید در قبضه رأس هرم نظام باشد، دچار رخنه و گسست ساختاری شده و قدرتهای خارجی بیش از پیش در آن نفوذ کرده‌اند. و احتمالاً این رخنه تا حدی است که حتی می‌تواند به حذف افراد نزدیک به رأس نظام منجر شود؛ و رأس نظام هم نتواند در مقابل آن کاری انجام دهد.

ترور هینه و جنگ اطلاعاتی میان ایران و اسرائیل

درگیری‌های غیر مستقیم میان اسرائیل و ایران در سطوح و اشکال مختلف همچنان ادامه دارد و در پرتو جنگ غزه و حملات حزب الله و دیگر شبه‌نظامیان مورد حمایت ایران به اسرائیل، دو طرف ایران و اسرائیل به تهدیدها علیه دیگری شدت بخشیده‌اند. علاوه بر آن، تل‌آویو تلاش‌هایی را در مورد پرونده هسته‌ای ایران روی دست گرفته است تا علاوه بر ممانعت از دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای، نگذارد ایران به توافقی دست یابد که در سایه آن بتواند پروژه نفوذ منطقه‌ای خود را همچنان ادامه داده و امنیت ملی اسرائیل را تهدید کند. این گزارش برای بررسی دقیق تر جنگ اطلاعاتی و جاسوسی میان ایران و اسرائیل، به واقعه ترور اسماعیل هنیه رئیس دفتر سیاسی جنبش حماس در تهران می‌پردازد و به ماجرای چند روز قبل مبنی بر کشف تیم جاسوسی ایران در اسرائیل توجه نشان می‌دهد. همچنین اقدامات تازه اسرائیل در قبال پرونده هسته‌ای ایران و پیامدهای آن بر روند جنگ میان طرفین را زیر ذره بین می‌برد.

سفيد می شود، برای ساخت سلاح هسته ای، به اندازه کافی اورانیوم غنی سازی شده با خلوص بالا ذخیره کند. شایان ذکر است که این کارگروه ها حاصل تلاش مشترک میان نیروهای امنیتی، وزارت خارجه و دستگاههای اطلاعاتی است که شورای امنیت ملی روند تشکیل آنها را مدیریت می کند. در مجموع، شش کارگروه هستند که یکی از این کارگروهها به رهبری آژانس اطلاعاتی موساد برنامه هسته ای ایران را در دستور کار خود دارد. و یک کارگروه دیگر روی عملیات تأثیرگذاری ایران در اسرائیل و تلاش ایران برای کمک به نیابتی های منطقه ای اش متمرکز است.^(۷) احتمالاً این گام اسرائیل در واکنش به ادبیات اخیر ایران است که برای بازدارندگی در مقابل حملات مستقیم و گسترده اسرائیل، از احتمال تغییر در دکترین هسته ای سخن گفته است. به ویژه اینکه آژانس بین المللی انرژی هسته ای در آخرین گزارش خود آورده است که: "ایران تاکنون ۴ مجموعه از ۸ مجموعه جدید سانترفیوژ (IR-6) را در واحد یک تأسیسات فردو نصب کرده است". تهران نیز قبلاً اعلام کرد که به زودی سانترفیوژها را در تأسیسات فردو نصب خواهد کرد، اما ایران هنوز این سانترفیوژها را فعال نکرده است. ایران به آژانس اطلاع داده است که طی سه تا چهار هفته آینده ۸ دستگاه سانترفیوژ IR-6 در کارخانه غنی سازی فردو نصب خواهد کرد.^(۸) از سویی دیگر، تهدیدهای اسرائیل مبنی بر حمله به ایران با سلاحهای هسته ای نیز رو به افزایش نهاده است. در آخرین مورد، آویگدور لیبرمن عضو کابینه اسرائیل و رئیس حزب «اسرائیل خانه ما» در مصاحبه

بود که به استثنای ارتکاب قتل و آتش سوزی در جنگل، سایر مأموریتهای محوله را انجام دهد. او همچنین، دو اسرائیلی دیگر را نیز استخدام کرده بود که در قبال دریافت مزد، برخی مأموریتهای محوله را انجام دهند.^(۹) یک روز بعد از این ماجرا، آژانس امنیت اسرائیل «شاباک» یک مسئول رده بالا در یک مرکز درمانی معروف را به ظن فعالیت علیه امنیت کشور دستگیر کرد.^(۱۰)

دوم: طرحهای اسرائیل در مواجهه با برنامه هسته ای ایران
دولت اسرائیل نگران است که مبادا وضعیت بن بست در پرونده هسته ای ایران و از میان رفتن احتمالات دسترسی به توافق جدید، ایران را به تغییر در دکترین هسته ای و حرکت به سوی تولید بمب هسته ای سوق دهد. هرچند که نخست وزیر اسرائیل در دروه اخیر خود یعنی بعد از آنکه در دسامبر ۲۰۲۲ به قدرت رسید، به خاطر سرگرم بودن دولتش در اصلاحات قضایی در سال ۲۰۲۳ میلادی و سپس درگیر شدن در جنگ علیه حماس که از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ آغاز شد از مسأله هسته ای ایران غافل ماند، اما نتانیاهو در صدد است این کم توجهی به پرونده هسته ای ایران را با تشکیل چندین کارگروه برای تعامل با برنامه هسته ای ایران جبران کند. مخصوصاً بعد از آنکه اطلاعات محرمانه تازه ای حکایت از آن دارد که در سایه افزایش شانس پیروزی ترامپ در انتخابات ریاست جمهوری آمریکا، احتمالاً ایران در راستای کم کردن فاصله زمانی برای دستیابی به سلاح هسته ای گام بردارد. زیرا ایران تلاش می کند تا پیش از ۲۵ ژانویه ۲۰۲۵ میلادی که رئیس جمهور جدید آمریکا وارد کاخ

- (1) روسيا اليوم، اسرائیل.. اعتقال 3 مواطنين للاشتباه بقيامهم بأنشطة أمنية لصالح إيران، (16/7/2024)، تاریخ بازدید: 30 جولای 2024. <https://2u.pw/N2Gziur7>
- (2) الأناضول، اسرائیل.. اعتقال مسؤول بمؤسسة طبية بشبهة «حادث أمني خطير»، (17/7/2024)، تاریخ بازدید: 30 جولای 2024. <https://2u.pw/EDqOqXP4>
- (3) تايمز أوف إسرائيل، نتياهو يعيد إحياء مجموعات العمل بشأن التهديد النووي الإيراني بعد تقرير استخباراتي جديد، (02/7/2024)، تاریخ بازدید: 30 جولای 2024. <https://2u.pw/f3fgtGSO>
- (4) تايمز أوف إسرائيل، إيران ركبت نصف أجهزة الطرد المركزي الجديدة المخطط لها في هورودو، (04/7/2024) تاریخ بازدید: 30 جولای 2024. <https://2u.pw/OmEqqAot>

ای با شبکه ۱۲ اسرائیل، خواستار استفاده از سلاح غیر متعارف در مقابله با ایران شد که منظورش همان سلاح هسته ای است^(۱).

خلاصه:

در شرایطی که توافق آتش بس میان حماس و حزب الله به خاطر پافشاری هر کدام از آنها بر مواضع خود، همچنان دور از دسترس است و همزمان، نقش حوثی ها و حزب الله در این جنگ پررنگ تر شده است، رویکرد تشدید تنشها میان ایران و اسرائیل نیز رو به افزایش نهاده است. در این میان احتمال درگیری مجدد مستقیم میان اسرائیل و ایران نیز تقویت شده است و این نگرانی وجود دارد که این درگیری به یک جنگ منطقه ای تبدیل شود. هیچ بعید نیست که چنین جنگی بر پرونده هسته ای ایران تأثیر بگذارد و ایران برای تحقق بازدارندگی راهبردی، به تولید سلاح هسته ای روی آورد.

(1) الجزيرة نت، لیبرمان يدعو إلى استخدام السلاح النووي ضد إيران، (03/7/2024). تاریخ بازدید: 30 جولای 2024. <https://2u.pw/EDqOqXP4>

گزارش وضعیت ایران

جولای 2024 میلادی

گزارش وضعیت ایران

جولای 2024 میلادی